

УДК 543.3

РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНЕ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ В РАЙОНІ ОЗЕРА СВІТЯЗЬ ТА ПРИЛЕГЛИХ ДО НЬОГО ТЕРИТОРІЙ**Я.О. Мольчак, В.В. Ковальчук, В.О. Фесюк***Луцький національний технічний університет*

У статті йдеться про особливості сучасного стану використання природних ресурсів району оз. Світязь у умовах інтенсивного рекреаційного навантаження. Запропоновано основні шляхи для поліпшення ситуації.

Ключові слова: рекреаційно-туристичне природокористування, природні рекреаційні ресурси.

Вступ (*постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями*). Комплексний рекреаційний потенціал Шацького поозер'я, зокрема озера Світязь, характер рекреаційного процесу та його екологічні наслідки на природне середовище досі вивчені недостатньо. Дослідження цих проблем передбачає визначення реального й потенціального рекреаційного навантаження на озеро Світязь та прилеглу до нього територію; проведення рекреаційної оцінки; прогнозування розвитку рекреаційної діяльності на регіональному та державному рівнях.

Вихідні передумови (*аналіз останніх досліджень і публікацій*). Окремі аспекти забезпеченості, оцінки та практичного використання природних рекреаційних ресурсів аналізувалися у працях Павлова В.І., Черчик Л.М. [4], Руденка В.П. [5], Луцишина П.В., Коваль Г.І., Мельник В.М. [2], Геренчука К.І., Корецького Л.М., Бондаренка В.Д. та інших авторів [3].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується стаття. Проте ступінь вивченості даного питання значно відрізняється від стану та рівня наукової дослідженості рекреаційного потенціалу Кримського і Карпатського регіонів, які володіють багатими природними ресурсами та мають давні традиції рекреаційного природокористування. Зокрема, практично не проводились дослідження кліматичних та лікувально-бальнеологічних ресурсів області [1].

Формулювання цілей статті, постановка завдання. *Мета* дослідження полягає у вивченні потенціальних можливостей постійного користування природними комплексами озера Світязь і прилеглих до нього територій в рекреаційних цілях без істотного порушення їх екологічної стабільності. Крім того, на основі досліджень структури фітопланктону слід встановити закономірності функціонування озерної екосистеми та ступеня антропогенного типу. Поставлена мета зумовлює такі *завдання*: вивчення динаміки рекреаційних потоків та чисельності рекреантів на озері Світязь

та прилеглих до нього територіях; оцінка рекреаційного впливу на ґрунти, лісові фітоценози, трав'яний покрив, водний режим; визначення рекреаційного навантаження і обґрунтування системи профілактичних заходів щодо зменшення рекреаційної дигресії;

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Потенційні можливості рекреаційних ресурсів даного регіону дуже великі. Економічний стан нашої держави не дозволяє розширювати рекреаційно-курортну інфраструктуру краю, тому рекреаційний потенціал використовується не в повній мірі; хоча можливості для організації санаторного лікування дуже перспективні. На сьогодні, переважаючим є загальнооздоровчий відпочинок в зоні інтенсивної рекреації озер Світязь і Пісочне.

Світязький вузол включає зону пізнавального туризму, бази відпочинку та оздоровчі табори. Найбільша стаціонарно-оздоровча зона Гушово має 2020 місць, з них припадає на пансіонат "Шацькі озера" – 630 місць, дитячі оздоровчі табори – 700 місць, бази відпочинку – 310 місць, спортивно-оздоровчі табори – 380 місць (табл.1) [3].

У басейні Західного Бугу розташована Шацька група озер. З 22 озер цієї групи лише 9 придатні для рекреаційного використання. В озерах карстового походження вода прісна, насичена киснем, має нейтральну слаболужну реакцію, чиста щодо мікробіологічних показників, має лікувальні властивості. Найбільше з озер – Світязь, площею 2750 га. Воно найглибше в Україні – 58.4 м. На глибині відзначається постійна температура біля 10 °С. Воно є найбільш освоєне в рекреаційному відношенні, як і Пісочне з цілющою водою, піщаними пляжами, навколишніми лісами, з високими фітонцидними властивостями. Використовується, перш за все, в літній період для купання, водного туризму і рибальства [3].

Природно-рекреаційний потенціал цієї території Волині задіяний лише на 15%, що говорить про значні можливості рекреаційного освоєння. Регіон має ряд *особливостей*, значення яких в перспек-

<i>Світязький рекреаційний вузол</i>	
Пансіонат „Шацькі озера” (630 місць)	Дитячі оздоровчі табори (700 місць)
Бази відпочинку (310 місць)	Спортивно-оздоровчі табори (380 місць)

тиві буде зростати, зокрема [1]: унікальний озерний комплекс з чистою прозорою водою, чудовими піщаними пляжами, естетичною, пейзажною різноманітністю ландшафтів; м'який лікувальний мікроклімат, незначна густина населення; наявність поблизу озера Світязь грибних і ягідних місць; можливості нетрадиційного відпочинку; відсутність транзитних потоків транспорту поряд з основними транспортними артеріями і наближеністю до Центральної Європи; досить розвинена інфраструктура та матеріально-технічна база рекреації, що не вимагає великих капіталовкладень на реконструкцію для наближення їх до світових стандартів.

Рекреантів розглядуваної території можна поділити на такі категорії: туристи, курортники, короткочасно відпочиваючі (уїкенд), що прибувають пішки або на особистих автомобілях чи автобусах. Результати досліджень показують, що 74% відпочиваючих є жителями України, 26% - жителями ближнього чи далекого зарубіжжя. Для охорони, збереження біологічного різноманіття та раціонального використання природних ресурсів Шацького поозер'я нагальною необхідністю є встановлення закономірностей функціонування екосистем в умовах значного антропогенного впливу.

Шляхи можливої ренатуралізації Шацького поозер'я. Для вирішення проблем збереження унікальних ландшафтів оз. Світязь та прилеглих до нього територій необхідно розробити і втілювати в життя програму збалансованого екорозвитку для кожного ландшафту зокрема, яка б забезпечувала нормальне функціонування природних комплексів.

Необхідно вжити ряд заходів для гармонізації розвитку території [3]: екологізувати розвиток рекреаційного, лісового та сільського господарства; постійно підвищувати рівень екологічної свідомості населення та туристів; засипати частину каналів, які вже самі іноді замулились та заросли; відрегулювати “дикий відпочинок”, після якого на березі озера залишається багато сміття; відрегулювати питання щодо збору сміття, будівництва громадських вбиралень, руху і розміщення автотранспорту, перенесення ринку; підвести комунікації до очисних споруд (можна будувати за рахунок пайової участі власників усіх Світязьких баз); створити нові і модернізувати

існуючі санаторії, будинки відпочинку, туристичні бази з цілорічним режимом роботи; розвинути мережу туристичних маршрутів: пішохідних, водних, кінних; розвинути мережу супутніх послуг для рекреантів.

Організація індивідуального відпочинку, що забезпечує задоволення потреб багатьох рекреантів, повинна відповідати найвищим світовим стандартам. Для цього необхідно [3]: здійснити будівництво спеціальних селищ, котеджів, які можуть здаватися в оренду або продаватися; побудувати будинки відпочинку із здачею в оренду юридичним особам.

До завдань поліпшення екологічної ситуації, що є необхідною умовою підвищення престижності рекреації в цьому регіоні, відносяться [3]: здійснення оптимізації територіального зонування згідно з науковими рекомендаціями; відтворення ландшафтів, які деградували; розробка і реалізація плану декоративного оформлення території для підвищення її цінності; суворая охорона природи Світязю і прилеглих до нього територій.

Вирішення цих проблем є нескладним, хоча і капіталомістким процесом. Їх успішне розв'язання можливе лише при розвитку інфраструктури Шацького району. Першочерговим завданням є наближення до європейських стандартів транспортної мережі, для цього необхідно: здійснити будівництво нових доріг; модернізувати і відремонтувати існуючі дороги; створити придорожні об'єкти для обслуговування транзитних рекреантів (майданчики для відпочинку, автозаправні станції, кемпінги, кафе).

Що стосується основних завдань розвитку соціальної інфраструктури, такими є [1]: розширення мережі та підвищення якості обслуговування в магазинах, об'єктах побутового обслуговування та громадського харчування; забезпечення фельдшерських та медичних пунктів сучасним устаткуванням для надання першої медичної допомоги; розвиток освіти з професійною орієнтацією на рекреаційну галузь; будівництво мережі опорних та контрольно-пропускних пунктів для забезпечення більш ефективної роботи правоохоронних органів району.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому науковому напрямі. Таким чином, рекреаційні дослідження в районі є

надзвичайно важливими для вивчення особливостей рекреаційних територій озера Світязь та прилеглих до нього територій. Нині є недостатньо даних, тому необхідне створення мережі екомоніторингу. Для цього слід залучити зацікавлені організації (ЛНТУ, експедиції).

Список використаної літератури:

1. Ковальчук В.В. Екологічні проблеми використання рекреаційних ресурсів Волині // Українське Полісся: вчора, сьогодні, завтра. Збірник наукових праць. – Луцьк: Надстир'я, 1998. – С.102-104.
2. Мельник В.М. Рекреаційна оцінка ландшафтних комплексів Волині // Науковий вісник ВДУ. – Луцьк, 2003. – № 7 – С. 161 – 164.
3. Озеро Світязь: сучасний природно-господарський стан та проблеми / Під ред. Я.О. Мольчака. – Луцьк: РВВ ЛДТУ, 2008. – 336 ст.
4. Павлов В.І., Черчик Л.М. Рекреаційний комплекс Волині: теорія, практика, перспективи. – Луцьк: Надстир'я, 1998. – 324 с.
5. Руденко В.П. Географія природно-ресурсного потенціалу України. – Львів: Світ, 1993. – 240 с.

Я.А. Мольчак, В.В. Ковальчук, В.А. Фесок. Рекреационно-туристическое природопользование в районе озера Свитязь и прилегающих к нему территорий. В статье идет речь об особенностях современного состояния использования природных ресурсов района оз. Свитязь в условиях интенсивных рекреационных нагрузок. Предложены основные пути для улучшения ситуации.

Ключевые слова: рекреационно-туристическое природопользование, природные рекреационные ресурсы.

J.A. Molchak, W.W. Kowalchuk, W.A. Fesyuk. The Recreation-Tourist Nature Management in the district of the Svityaz lake and adjoining to him territories. In the article there is the question about the features of the modern state of the use of natural resources of district of lake Svityaz in the conditions of intensive recreation loading. Basic ways for the improvement of situation are offered.

Key words: recreation-tourist nature management, natural recreation resources.